

Kalendorinių švenčių diskursas sovietinėje Lietuvos periodikoje. II dalis: 1964–1990 m.

DALIA SENVAITYTĖ

Vytauto Didžiojo universitetas, K. Donelaičio g. 52, LT-44244 Kaunas

El. paštas: d.senvaityte@hmf.vdu.lt

Straipsnyje nagrinėjamas kalendorinių švenčių diskursas Lietuvos spaudoje 1964–1990 m. pradžioje (1). Tai antra darbo dalis, skirta metinių švenčių diskursui sovietmečio viešojoje erdvėje nagrinėti (2). Aptariama šio diskurso specifika, ją nulėmusios priežastys, diskurso poveikis realioms švenčių tradicijoms. Atskirai apibūdinamos to meto periodikoje dažniausiai minėtos metinės šventės, išskiriamos atskiros šių kalendorinių švenčių diskurso siužetinės linijos, apibūdinami kalendorinių švenčių vaizdavimo spaudoje 1964–1985 m. ir 1985–1990 m. pradžioje ypatumai. Tyrimo metodai – turinio analizė, sisteminimas, interpretavimas.

Raktažodžiai: sovietmetis, metinės šventės, sovietinė Lietuvos periodika, *Tiesa*, švenčių diskursas

IVADAS

Kiekvienas istorinis politinis laikotarpis atsispindi viešajame diskurse, drauge viešasis diskursas palaipsniui formuoja ir tvirtina tam tikrą visuomenės požiūrį į pateikiamus dalykus. Straipsnyje aptariamas metinių švenčių vaizdavimas „brandžiojo socializmo“ ir „persitvarkymo“ laikotarpiais atstovavusiame oficialiame LKP CK, LTSR AT ir LTSR Ministrų Tarybos organe – dienraštyje *Tiesa*. Surinkta medžiaga sisteminta, lyginta su ankstesnio sovietinio laikotarpio atitinkama medžiaga, atskirai aptarti ir lyginti „brandžiojo socializmo“ ir „persitvarkymo“ laikotarpių diskurso ypatumai. Be abejo, turima omenyje, kad visą sovietmetį viešasis propagandinis diskursas apie to meto gyvenimą kaip reta smarkiai skyrėsi nuo realaus gyvenimo, o didesnė dalis žmonių turėjo imunitetą skleidžiamai propagandai, buvo susitaikiusi su viešojo ir privataus gyvenimo neatitikimu, apėmusiu įvairias gyvenimo sritis, tarp jų ir metinių švenčių šventimą. Vienos šventės buvo prezentuojamos ir švenčiamos

(1) Tyrimą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (sutarties Nr. VAT-30/2012).

(2) Pirmoje darbo dalyje buvo nagrinėjamas metinių švenčių diskursas 1945–1964 m. spaudoje (Senvaitytė, D. Kalendorinių švenčių diskursas sovietinėje Lietuvos periodikoje. I dalis: 1945–1964 metai. *Lituanistica*, 2013, t. 59, Nr. 2(92), p. 101–121).

viešai, kitas, apie kurias viešai nebuvo kalbama, tačiau tradicijos perduodamos iš kartos į kartą, dauguma taip pat šventė. Kita vertus, visiškai negalima nuneigti ir to, kad propagandinės sovietinės šventės, net ir suprantant jų ideologinį turinį ir priežastis, ilgainiui buvo tapę natūralia to meto žmonių kasdienės gyvensenos dalimi.

BENDRI DISKURSO BRUOŽAI 1964–1985 M. PR. SPAUDOJE

1964 m. spalio mėnesį TSRS KP generalinio sekretoriaus pareigas iš N. Chruščiovo perėmė TSRS partinių konservatyviųjų jėgų statytinis Leonidas Brežnevas. Pagrindinis jo uždavinys buvo užtikrinti politinį stabilumą bei tvarką. Prasidėjo vadinamasis stagnacijos, arba, anot anuometinių ideologų, „brandaus socializmo“, laikotarpis [2, 489]. Ilgainiui L. Brežnevo autoritetas bei jo partijos organizuojamas šlovinimas stiprėjo. 1970 m. gegužės pirmosios demonstracijoje Maskvoje L. Brežnevo portretai jau buvo didesni už kitų Politinio biuro narių portretus, o po kelerių metų paplito po visą TSRS ir tapo neatsiejama miestų bei visų valdžios įstaigų komunistinės atributikos dalimi [2, 490]. Vis dėlto toks asmens kultas kaip Stalino laikais nekilo.

To meto Lietuvos vidaus gyvenimas TSRS pareigūnų buvo nukreiptas viena linkme – kuo sparčiau ir labiau integruoti kraštą į TSRS [2, 490] (3). 1967–1981 m. pagal Maskvos nurodymus Lietuvoje buvo statomos didžiulės gamyklos, plečiamas kelių tinklas, energetikos sistema, naikinami tradiciniai vienkiemiai, prasidėjo rusakalbių kolonistų integracija į Lietuvą [2, 491]. Svarbiausi rusinimo židiniai Lietuvoje buvo LKP CK aparatas (ypač Propagandos ir agitacijos skyrius), Glavlitas, represinės struktūros ir kt. [2, 514].

Drauge brežneviniu laikotarpiu sustiprėjo komunistinės ideologijos diegimas, siekis unifikuoti sovietinę imperiją. Nuolat buvo peršama „tarybinės liaudies“ dogma, aktyvinama „internacionalinė“ propaganda [2, 495]. Čia reikšmingą vaidmenį atliko spauda ir kitos masinio informavimo priemonės, kurias vienvaldiškai kontroliavo komunistų partija. 1969 m. Maskvoje buvo priimtas TSRS CK nutarimas „Dėl spaudos organų, radijo, televizijos, kinematografijos, kultūros ir meno įstaigų vadovų atsakomybės už spausdinamos medžiagos ir repertuaro idėjinį-politinį lygį padidinimo“ [2, 562].

Lietuvos viešajame diskurse pasireiškė du tarpusavyje susiję komunistinės ideologijos aspektai: sovietinio socializmo kaip „istoriškai pažangios“ santvarkos pagrindimas ir Lietuvos inkorporavimo į TSRS ideologinis pateisinimas [2, 495]. Tam, kad mitas apie socializmą kaip pažangiausią raidos stadiją būtų kuo realesnis, siekta pademonstruoti, kad visi ekonominiai ir socialiniai rodikliai atspindi „tarybinės liaudies laimėjimus“ ir kad jie nuolat auga [2, 496]. Antrasis ideologijos diegimo aspektas rėmėsi bendrais TSKP postulatais apie TSRS tautų draugystę ir proletarinį internacionalizmą. Buvo propaguojamas mitas apie išspręstą nacionalinių santykių problemą, skelbiama, kad „harmoningus tautų tarpusavio santykius, remiantis proletariniu internacionalizmu, įkūnija tarybinė liaudies“ [2, 513]. Kaip ir ankstesniais laikais (tik tai nebepabrėžiama), buvo demonstruojamos išorinės „broliškų tautų“ liaudies kultūrų formos, leidžiant suprasti, kad jos tėra senųjų tradicijų atspindžiai (4).

(3) Lietuvoje aukščiausiu partijos pareigūnu iš pradžių buvo A. Sniečkus. 1974 m. sausio 22 d. jis mirė. 1974 m. vasario 19 d. *Tiesoje* paskelbta, kad nauju LTSR komunistų partiniu vadovu tapo P. Griškevičius (1974–1987 m.).

(4) Atitinkamai šiek tiek laisviau žiūrėta ir į šios, jau tik kadaise egzistavusias, „tarybinei liaudžiai“ esančią nebeaktualios kultūros (ypač materialių jos formų) tyrinėjimus ir prezentaciją, pvz., 1974 m. atidarytas Liaudies buities muziejus Rumšiškėse.

Ne mažiau dėmesio nei anksčiau buvo skiriama ir ateistinės propagandos plėtojimui. 1966 m. duris atvėrė ir LTSR ateizmo muziejus, įrengtas Šv. Kazimiero bažnyčioje Vilniuje, aukštosiose mokyklose pradėtos steigti mokslinio ateizmo katedros. Daugumą ateistinių straipsnių ir paskaitų, kaip ir anksčiau, parengdavo profesionalūs propagandininkai, dirbę „Žinijos“ draugijos ar LKP CK Propagandos ir agitacijos skyrių sudarytose lektorių grupėse [2, 582]. 1979 m. LTSR buvo 1 470 ateizmo lektorių.

1970 m. TSRS AT sesijoje buvo priimti nauji „TSRS ir sąjunginių respublikų darbo įstatymų pagrindai“, kurių 31-as skyrius buvo skirtas „Švenčių dienoms“. Jame numatyta, kad įmonėse, įstaigose, organizacijose nedirbama šiomis švenčių dienomis: sausio 1 d. – Naujaisiais metais, kovo 8 d. – Tarptautinę moters dieną, gegužės 1 ir 2 d. – Tarptautinę darbo žmonių solidarumo dieną, gegužės 9 d. – Pergalės dieną, lapkričio 7 ir 8 d. – per Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos metines, gruodžio 5 d. – TSRS konstitucijos dieną (5). 1978 m., priėmus naują TSRS konstituciją (kuri paskelbta *Tiesoje* 1978 m. balandžio 21 d.), pastaroji stalininės konstitucijos diena iš šventinių dienų sąrašo buvo ištrinta.

1982 m. mirus L. Brežnevui, Sovietų Sąjungos vadovu tapo buvęs TSRS KGB vadovas Jurijus Andropovas. Kremliuje valdžią perėmė grupuotė, numačiusi administracinėmis priemonėmis modifikuoti (t. y. faktiškai sustiprinti) komunistinį režimą, kad būtų pagerintas TSRS ekonomikos funkcionavimas, tačiau smarkiai pažeidžiant žmonių teises [2, 549]. 1984 m. mirus J. Andropovui, kurį laiką TSRS aukščiausioji valdžia atiteko brežnevinės tvarkos šalininkų grupuotei – TSRS KP generalinio sekretoriaus pareigas užėmė Konstantinas Černenka [2, 550]. Siekta dar labiau stiprinti ideologinį darbą, komunistinę cenzūrą, rusinimą. Žlungančioje ekonomikoje nenorėta nieko keisti, toliau buvo tęsiami gigantomaniniai planai [2, 550]. Tačiau šio asmens ir susijusios grupuotės valdymas tęsėsi trumpai – 1985 m. kovo 10 d. K. Černenka mirė. Nepaisant tam tikrų partinių ideologinių priemonių skirtumų, šie asmenys ir su jais susijusios TSRS KP grupuotės nepakeitė bendros sovietinės politikos, tuo labiau tai buvo neįmanoma ir dėl trumpo realaus jų valdymo laikotarpio.

KONKREČIŲ METINIŲ ŠVENČIŲ VAIZDAVIMAS 1964–1985 M. PR. SPAUDOJE

Naujųjų metų vaizdavimas tęsia ankstesnę sovietmečio diskurso tradiciją. Sausio 1 d. laikraščiai pradedami virš pavadinimo esančiais tradiciniais tapusiais šukiais-sveikinimais – „Su Naujaisiais metais, brangūs draugai!“ (6). Juos laikraštyje lydi TSKP CK, TSRS AT Prezidiumo ir TSRS Ministrų Tarybos naujametiniai sveikinimai tarybinei liaudžiai (7), atitinkamas Lietuvos KP, LTSR AT Prezidiumo ir LTSR Ministrų Tarybos sveikinimas „Tarybų Liaudies darbo žmonėms“ (8). Kartais sveikinimai dienraštyje buvo formuluojami ir šiek tiek kitaip, pvz., „Daug džiaugsmo ir laimės Naujaisiais metais, brangūs draugai!“ (9), „Tegu 1970-ieji praturtina tarybinio žmogaus gyvenimą darbo sėkme, asmenine laime. Naujų laimėjimų komunizmo statyboje!“ (10) ir pan.

(5) Įstatymas spausdintas ir *Tiesoje* 1970 m. liepos 16 d.

(6) *Tiesa*, 1965 m. sausio 1 d.; 1975 m. sausio 1 d.; 1980 m. sausio 1 d.; 1985 m. sausio 1 d. ir kt.

(7) *Tiesa*, 1965 m. sausio 1 d.; 1970 m. sausio 1 d.; 1980 m. sausio 1 d.; 1985 m. sausio 1 d. ir kt.

(8) „Tarybų Lietuvos darbo žmonėms.“ *Tiesa*, 1970 m. sausio 1 d.; 1975 m. sausio 1 d.; 1980 m. sausio 1 d.; 1985 m. sausio 1 d. ir kt.

(9) *Tiesa*, 1965 m. sausio 1 d.

(10) *Tiesa*, 1970 m. sausio 1 d.

Praktiškai visuose naujametiniuose laikraščiuose numeriuose buvo publikuojami ir stilizuoti naujametinės eglutės piešiniai. Kartais būdavo pateikiama ir stilizuota senio šalčio iliustracija, kurioje senį šaltį dažniausiai vaizdavo senas žmogus, simbolizuojantis senus išeinančius metus, o šalia jo – berniukas, apsirengęs kaip senis šaltis ir vaizduojantis ateinančius naujus metus (11). Kai kada spaudoje buvo pasitelkiamas naujametinio Vilniaus vaizdinys (dažniausiai vaizduojamas Gedimino pilies bokštas, katedra po stilizuota eglutės šakele, papuošta „burbulu“) (12).

Naujųjų metų šventė buvo dar viena eilinė proga ideologiškai pademonstruoti gerą sovietinį gyvenimą. Tam Naujųjų metų proga kai kada buvo pasitelkiamos karikatūros, kuriose kontrasto principu vaizduojamos pozityvios Naujųjų metų situacijos Tarybų šalyje ir negatyvios – kapitalistiniame užsienyje (13). Apskritai brežnevinio laikotarpiu spaudoje publikuota šiek tiek daugiau informacijos apie užsienio šalis nei anksčiau, atitinkamai ir Naujųjų metų dieną skelbiamos nuotraukos, kuriose – vaizdai iš užsienio šalių, vienaip ar kitaip susiję su žiemos šventėmis (14). Praėjus dienai ar kelioms dienoms po Naujųjų metų, laikraščiuose buvo spausdinami reportažai apie šaunų Naujųjų metų sutikimą Sovietų šalyje (visų pirma apie šventes, organizuotas moksleiviams žiemos atostogų metu (15)).

Beje, ateinantys nauji metai buvo primenami dar jų išvakarėse (16). Prasidėjus naujiems metams, spaudoje retkarčiais buvo pristatomos numatomos gairės ateinantiesiems metams. Jos dažniausia buvo nukreiptos į didesnio darbo efektyvumo planavimą, raginimą sėkmingai užbaigti vieną ar kitą penkmetį (17). Raginta dirbti daugiau, geriau, efektyviau, nuolat kalbama apie socialistinį lenktyniavimą.

Tiek ankstesniu sovietiniu laikotarpiu, tiek ir šiuo spaudoje buvo išskiriama vasario 23-ioji. Dienos numeriuose dažniausiai publikuojamas šūkis „Šiandien Tarybinės armijos ir Karinio jūrų laivyno diena“ (18), bet palaipsniui straipsnelių, aprašančių sovietų armiją, publikuojama šiek tiek mažiau, pvz., „Paminėjo Tarybinės armijos dieną“, „Pagerbė mirusių karių atminimą“ (19) ir pan.

Iš kitų dienų aiškiai išsiskyrė kovo 8-oji. Dienraštyje virš jo pavadinimo, paantraštėse buvo skelbiami atitinkami lozungai („Rytoj – tarptautinė moters diena“, „Garbė ir šlovė komunizmo statytojoms, karštoms kovotojoms už taiką, už žmonių laimę“ ir t. t. (20)), vėliau ir lozungai-sveikinimai (21), publikuojama moters ir vaiko nuotrauka, TSKP CK kreipimasis į tarybines moteris Tarptautinės moters dienos – kovo aštuntosios proga, įvairūs

(11) *Tiesa*, 1965 m. sausio 1 d.

(12) Pvz., *Tiesa*, 1975 m., sausio 1 d.

(13) *Tiesa*, 1965 m. sausio 1 d.

(14) Pvz., nuotrauka „100.000 svečių“ – vaizdas iš VDR sostinės centre vykstančios naujametės mugės; nuotrauka „Viskas iš ledo“ – vaizdas iš tradicinio Japonijos ledo skulptūrų festivalio; nuotrauka „Suėmė Santą Klausą“, kurioje vaizduojamas su policininku einantis persirengėlis Santa Klausas (*Tiesa*, 1985 m. sausio 1 d.).

(15) „Susitikimai su seneliu šalčiu.“ *Tiesa*, 1970 m. sausio 4 d.

(16) „Kol laikrodžiai nepaskelbė naujųjų“, „Metai palieka pėdsakus.“ *Tiesa*, 1965 m. gruodžio 31 d.; „Senuosius palydinti.“ *Tiesa*, 1970 m. gruodžio 31 d.

(17) „Pradėjome devintojo penkmečio baigiamuosius.“ *Tiesa*, 1975 m. sausio 3 d.

(18) *Tiesa*, 1965 m. vasario 23 d.; 1975 m. vasario 23 d. ir kt.

(19) *Tiesa*, 1985 m. vasario 23 d.

(20) *Tiesa*, 1965 m. kovo 7 d.

(21) „Su švente, brangiosios draugės!“ *Tiesa*, 1970 m. kovo 8 d.; „Su tarptautine moters diena, brangiosios draugės!“ *Tiesa*, 1978 m. kovo 8 d.

straipsniai, skirti įvairiose sferose pasižymėjusioms moterims (22). Nuolat publikuojamas TSRS KP CK šventinis kreipimasis „Tarybinėms moterims“ (23), dienai adaptuoti straipsniai (pvz., „Šlovingos Tėvynės dukterys“) (24), straipsniai su dienai pritaikytomis antraštėmis (pvz., „Mūsų motinos, draugės, bendražygės“) (25), iliustracijos (26), publikuojami reportažai apie minėtos dienos renginius Maskvoje ir Vilniuje (27). Pažymėtina, kad palaipsniui straipsniai ir kreipiniai tampa labiau susieti su sovietinėmis moterimis kaip moterimis, motinomis, o ne vien su moterimis darbininkėmis, komunizmo statytojomis ir pan. (pvz., „Su švente, brangiosios draugės!“) (28).

Daug daugiau dėmesio nei anksčiau skiriama Lenino gimimo metinėms pažymėti. Apie artėjantį Lenino gimtadienį spaudoje rašoma dar prieš kelias dienas iki jo. Pačią V. Lenino gimimo dieną publikuojami atitinkami lozungai (29), straipsniai (30), Lenino portretai ir pan., pristatomi leninių premijų laureatai. Kitą dieną pateikiama informacija apie Maskvoje ir Vilniuje vykusius V. Lenino gimtadieniui skirtus renginius, visų pirma iškilmingą posėdį Maskvoje ir Vilniuje (31). Dažnai išsamiai aprašomas ir iškilmingas gėlių dėjimas Vilniuje prie Lenino paminklo (32). Ypač daug dėmesio skirta 100-osioms Lenino gimimo metinėms paminėti (33).

Su Lenino gimtadieniu imamos sieti lenininės talkos. Dienraštis pasipildo šūkais „Šiandien – visasąjunginė komunistinė lenininė talka“ (34), straipsniais apie sėkmingą šią talką. Raginimai vykti į talką skelbiami dar talkos išvakarėse (35). Ilgainiui pasirodo

(22) B. Boreišienė. „Motina – visuomenės veikėja – aktyvi komunizmo statytoja.“ *Tiesa*, 1970 m. kovo 8 d.

(23) *Tiesa*, 1970 m. kovo 8 d.; 1975 m. kovo 8 d. ir kt.

(24) *Tiesa*, 1985 m. kovo 8 d.

(25) *Tiesa*, 1985 m. kovo 8 d.

(26) Pvz., A. Makūnaitės linoraizynys, kuriame pavaizduota motina su vaiku (*Tiesa*, 1985 m. kovo 8 d.).

(27) Pvz., reportažas apie kovo 8 d. renginius Maskvoje „Šlovė darbininkei, motinai, tėvynės gynėjai“ (*Tiesa*, 1975 m. kovo 8 d.).

(28) *Tiesa*, 1975 m. kovo 8 d.

(29) „Tegyvuoja marksizmas-leninizmas – amžinai gyvas revoliucinis mokymas!“ *Tiesa*, 1965 m. balandžio 23 d.; „Su Lenino vėliava – į komunizmo pergalę!“ *Tiesa*, 1970 m. balandžio 21 d.; „Tegyvuoja per amžius Markso ir Engelso revoliucinio mokymo genialaus tęsėjo, Komunistų partijos kūrėjo, pirmosios pasaulyje pergalingos proletarinės revoliucijos vadovo, socialistinės valstybės kūrėjo, tarptautinės darbininkų klasės vado – Vladimiro Lenino vardas ir darbai“, „Gyvenis už visus gyvuosius.“ *Tiesa*, 1970 m. balandžio 23 d. ir pan.

(30) „Revoliucijos genijui – liaudies pagarba.“ *Tiesa*, 1980 m. balandžio 20 d.; „Vladimiro Lenino priesakams ištikimi.“ *Tiesa*, 1980 m. balandžio 22 d. ir kt.

(31) Reportažas apie Maskvoje vykusį iškilmingą posėdį, skirtą 95-osioms V. Lenino gimimo metinėms „Leninizmas – mokslinis partijos politikos pagrindas“ (*Tiesa*, 1965 m. balandžio 24 d.). „Pagal Didžiojo Lenino priesaikas“ (Draugo M. Suslovo pranešimas iškilmingame posėdyje Maskvoje). *Tiesa*, 1975 m. balandžio 23 d. Reportažas iš iškilmingo posėdžio Kremliuje „Didžioji gyvybinė Leninizmo jėga“ (*Tiesa*, 1980 m. balandžio 22 d.); „Iškilmingas minėjimas Vilniuje.“ *Tiesa*, 1980 m. balandžio 23 d. ir kt.

(32) Daug dėmesio skiriama aprašymui, kad šiose ceremonijose dalyvauja ir vaikai, pvz., „Vilnius, Lenino aikštė“ (*Tiesa*, 1965 m. balandžio 24 d.).

(33) Reportažas apie iškilmingą darbo žmonių mitingą atidengiant V. Lenino paminklą Kaune (*Tiesa*, 1970 m. balandžio 18 d.); straipsnis „Šlovina Tarybų Lietuva“, kuriame pristatomas bendras LKP CK ir LTSR AT iškilmingas posėdis, skirtas V. Lenino gimimo šimtosioms metinėms“ (*Tiesa*, 1970 m. balandžio 19 d.).

(34) *Tiesa*, 1970 m. balandžio 11 d.

(35) „Visi į komunistinę talką!“ *Tiesa*, 1975 m. balandžio 19 d.; 1980 m. balandžio 19 d. ir kt.

ir pagrindinis dienraščio straipsnis, aiškinantis talkos kilmę ir prasmę (36). Teigiama, kad „Šiandien visoje šalyje pakili diena – komunistinė šeštadienio talka. <...> Liaudies ūkyje bus pagaminta nemažai įvairios produkcijos, pervežta daugybė krovinių, talkininkų rankos tvarkys miestus, gyvenvietes“.

Viena didžiausių sovietinių metinių švenčių ir toliau neabejotinai išlieka gegužės pirmoji. Iš anksto, kaip ir seniau, publikuojami tai dienai skirti specifiniai lozungai (pvz., „Tegyvuoja Gegužės Pirmoji – darbo žmonių tarptautinio solidarumo diena, visų šalių darbininkų vienybės ir brolybės diena!“, „Visų šalių proletarai, vienykitės!“, „Tegyvuoja taika ir tautų draugystė!“ (37), „Tegyvuoja Gegužės Pirmoji – prieš imperializmą, už taiką, demokratiją ir socializmą kovojančių darbo žmonių tarptautinio solidarumo diena“ (38) ir pan.). Lozungai kartojami ir pačią Gegužės pirmąją (39). Gegužės pirmąją spausdinami su švente susieti TSRS gynybos ministro įsakymai, vėliau – TSKP CK, TSRS AT Prezidiumo ir TSRS Ministrų Tarybos sveikinimai tarybinei liaudžiai (40).

Spausdinami su švente susieti simboliniai stilizuoti piešiniai (dažniausiai juose vaizduojamos tautiniais rūbais apsirendžiusios lietuvaitės), kartais primenama šventės istorija Lietuvoje (41). Praėjus šventės renginiams, publikuojami atitinkami reportažai iš jų (42). Kartais pateikiami straipsniai, leidžiantys skaitytojui suprasti, kad šventė švenčiama įvairiose šalyse (43), ar straipsniai, apibūdinantys pačią šventę, pavyzdžiui, pagrindinis dienraščio straipsnis „Mūsų šventė“ (44). Jame rašoma, kad „Šiandien gegužės pirmoji <...> Šiandien šventė. Visa mūsų šalis, iškėlusis transparantus, ruošiasi gegužinei demonstracijai <...> Rikiuojasi darbo kolonos. Kiekvienas kolektyvas į šventinę eiseną žygiuoja su savo pasiekimų raportais <...>. Šventiniame saliuote, kuris sugriaudęs šį vakarą, girdėsime ir Didžiojo Tėvynės karo aidus. Svarbus šios Gegužės pirmosios akcentas – artėjantis pergalės prieš hitlerinę Vokietiją 35-metis“.

Pasirodo ir straipsnių, supažindinančių su menama šventės tradicija ir prasme. Pavyzdžiui, 1980 m. publikuojamas nedidelis straipsnis „Gegužiniai partijos šūkių“ (45), kuriame rašoma, kad artėja Gegužės pirmosios šventė, kad žmonės ešą siūlė jos proga dirbti spartuoliškai, leniniškai. Toks darbas ir yra dovanos šventei. Taip pat rašoma, kad „turime gražią tradiciją – šventės proga, pasidžiaugę laimėjimais, numatyti gaires ateičiai“. Minima

(36) „Didžiosios iniciatyvos sparnai.“ *Tiesa*, 1980 m. balandžio 19 d.

(37) *Tiesa*, 1965 m. balandžio 23 d.

(38) *Tiesa*, 1970 m. balandžio 16 d.

(39) P vz., „Tegyvuoja Gegužės Pirmoji!“ *Tiesa*, 1975 m. gegužės 1 d.; 1980 m. gegužės 1 d. ir kt.

(40) *Tiesa*, 1975 m. gegužės 1 d. ir kt.

(41) D. Levinas straipsnyje „Su raudonąja vėliava“ dėsto, kad 1935 m. Lietuvoje vyko griežtai draustas gegužės 1 d. minėjimas (*Tiesa*, 1965 m. balandžio 30 d.).

(42) P vz., reportažas apie demonstraciją Raudonojoje aikštėje Maskvoje „Mūsų darbas, mūsų taika, mūsų gegužis!“, reportažas apie demonstraciją Vilniuje „Vienybės ir susitelkimo demonstracija“ (*Tiesa*, 1965 m. gegužės 4 d.); reportažas apie Gegužės pirmosios mitingą ir demonstraciją Maskvos Raudonojoje aikštėje „Ištikimybė leninizmui, proletarinis internacionalizmas, ryžtingumas“ (*Tiesa*, 1970 m. gegužės 2 d.); straipsniai su antrašte „Tarybų Lietuva švenčia gegužį“ (*Tiesa*, 1970 m. gegužės 2 d.); reportažas apie Gegužės pirmosios demonstraciją Maskvos Raudonojoje aikštėje „Plačioji mūsų šalis švenčia gegužį“ (*Tiesa*, 1975 m. gegužės 2 d.); reportažas apie šventinę darbo žmonių demonstraciją Vilniuje „Darbo vėliavą nešame“ (*Tiesa*, 1975 m. gegužės 2 d.) ir t. t.

(43) „Visa planeta pažymi Gegužės Pirmąją.“ *Tiesa*, 1975 m. gegužės 2 d., p. 3.

(44) *Tiesa*, 1980 m. gegužės 1 d.

(45) *Tiesa*, 1980 m. balandžio 15 d.

dar viena šventės tradicija – šventės proga kreiptis su šūkiais. Įrašę juos savo plakatuose, darbo žmonės eidavo į demonstracijas dar kovų už socialistinės revoliucijos pergalę metais. Revoliucinė tradicija, pasiekusi mūsų dienas, įgijo ir naują prasmę. Spauldoje paskelbti TSKP CK šūkiai Gegužės pirmajai glaustai, transparantų kalba, prabyla apie aktualius šią dieną uždavinius.

Po Gegužės pirmosios šventės rašoma apie vykusius jai skirtus renginius Maskvoje ir Vilniuje, kitose vietovėse (46).

Daug daugiau dėmesio nei anksčiau pradedama skirti gegužės 9-ajai. Publikuojami atitinkami lozungai (47), įvairūs su buvusiu karu susiję straipsniai (48), karių nuotraukos (49), TSKP CK, TSRS AT Prezidiumo ir Tarybų Sąjungos vyriausybės kreipimaisi į visų šalių vyriausybes (50), taip pat buvusius karo karius (51) ir pan. Į šią dieną iš gegužės 1 d. perkeliamas karinis paradas. Gegužės 10 d. spauldoje daug dėmesio buvo skiriama praėjusios dienos kariniam paradui Maskvoje ir Vilniuje, kitiems su švente susietiems renginiams (52).

Kita labai svarbi brandaus sovietinio laikotarpio metinė šventė buvo Spalio socialistinės revoliucijos metinių minėjimai. Kelias dienas prieš šias „spalio šventes“ buvo spausdinami atitinkami lozungai, eksplikuoti iki pat švenčių ir per jas (53), taip pat atitinkami straipsniai (54). Praėjus Spalio šventėms buvo publikuojami reportažai apie švenčių proga vykusį karinį paradą ir demonstraciją Maskvos Raudonojoje aikštėje, taip pat Vilniuje, demonstracijas kitose TSRS ir Lietuvos vietovėse (55). Ypač daug dėmesio nagrinėjamo laikotarpio spauldoje šios datos minėjimas sulaukdavo, jei tais metais būdavo apvalus revoliucijos

- (46) Pvz., reportažas iš Gegužės pirmosios demonstracijos Maskvos Raudonojoje aikštėje „Taikaus kūrimo kursu“ (*Tiesa*, 1980 m. gegužės 2 d.); reportažas iš šventinės demonstracijos Vilniuje „Šlovinam Tėvynę, Lenino idėjas!“ (*Tiesa*, 1980 m. gegužės 2 d.); „Šventė Respublikos miestuose ir rajonuose.“ *Tiesa*, 1980 m. gegužės 2 d.
- (47) „Amžiais švies Gegužės 9-oji – Tarybinės liaudies pergalės diena!“ *Tiesa*, 1965 m. gegužės 9 d.; „Šlovė Tarybinei liaudžiai, sutriuškinusiai hitlerinį fašizmą!“ *Tiesa*, 1970 m. gegužės 9 d.; „Su pergalės švente, draugai!“ *Tiesa*, 1980 m. gegužės 9 d.
- (48) „Išvadavimo šventės garbei.“ *Tiesa*, 1965 m. gegužės 8 d., p. 1–3; LTSR AT deputato D. Dzocijevo straipsnis „Didžioji pergalė“ (*Tiesa*, 1965 m. gegužės 8 d., p. 1); M. Šumausko straipsnis „Liepsningų patriotų žygdarbis“ (*Tiesa*, 1965 m. gegužės 8 d., p. 2); „Didžioji tarybinės liaudies pergalė.“ *Tiesa*, 1965 m. gegužės 9 d.
- (49) Nuotraukų ciklas „Didvyriškų mūsų akimirkos: Pergalės žygis nuo Maskvos iki Berlyno.“ *Tiesa*, 1975 m. gegužės 7 d., p. 4.
- (50) *Tiesa*, 1965 m. gegužės 10 d.; *Tiesa*, 1975 m. gegužės 10 d. ir kt.
- (51) LKP CK kreipimasis „Šauniesiems Didžiojo Tėvynės karo frontininkams, partizanams ir pogrindininkams.“ *Tiesa*, 1980 m. gegužės 9 d.
- (52) „Šlovingoji liaudies-nugalėtojos šventė“, „Didi pergalė nušviečia kelių kartoms.“ *Tiesa*, 1965 m. gegužės 10 d.; reportažas iš Pergalės 30-mečio iškilmingo minėjimo Vilniuje „Tarybinės liaudies žygdarbis nemirtingas“ (*Tiesa*, 1975 m. gegužės 8 d.); reportažas iš Maskvos Kremliaus suvažiavimų rūmų iškilmingo susirinkimo „Didysis tarybinės liaudies žygdarbis“ (*Tiesa*, 1978 m. gegužės 9 d.) ir kt.
- (53) „Tegyvuoja didi, neišardoma partijos ir liaudies vienybė! Tegyvuoja komunizmas, skelbiąs žemėje Taiką, Darbą, Laisvę, Lygybę, Brolybę ir Laimę visoms tautoms!“ *Tiesa*, 1965 m. lapkričio 11 d.; „Su Didžiojo Spalio vėliava – į komunizmo pergalę!“ *Tiesa*, 1970 m. lapkričio 7 d.; „Lenino žygi, revoliucijos žygi – tęsiame!“ *Tiesa*, 1970 m. lapkričio 8 d. ir kt.
- (54) „48-osioms Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos metinėms.“ *Tiesa*, 1965 m. lapkričio 7 d.
- (55) „Didi šventė nuspalvino Lietuvos miestus ir kaimus.“ *Tiesa*, 1970 m. lapkričio 8 d.; reportažas iš karinio parado ir demonstracijos Maskvos Raudonojoje aikštėje „Spalio keliu – į naujus laimėjimus“ (*Tiesa*, lapkričio 8 d.); reportažas iš karinio parado ir demonstracijos Vilniuje „Su komunistų partijos vėliava“ (*Tiesa*, 1980 m. lapkričio 8 d.).

metinių jubiliejus (pvz., 50, 60 metų). Praktiškai visuose tų metų (t. y. 1967, 1977) spaudos numeriuose kalbama apie ateinančio spalio šventes, nuo pat metų pradžios raginama visus savo darbus skirti šioms šventėms, metai vadinami „jubiliejiniais“ ir t. t.

Kitoms bendroms sovietinėms minėtinoms metų datoms pažymėti laikotarpio spaudoje dėmesio skiriama palyginti nedaug. Nagrinėjamo laikotarpio pradžioje dar buvo kreipiamas šioks toks dėmesys ir konstitucijos dienai – gruodžio 5 d. (56), tačiau 1978 m. priėmus naują konstituciją, jos metinės išskirtinai spaudoje nebepažymimos.

Sovietmečio spaudoje populiarios ir kai kurios kitos minėtinos dienos, turėjusios parodyti pozityvų sovietų dėmesį kultūrai, šveitimui, pvz., gegužės mėnesį spaudoje išskiriama spaudos diena – gegužės 5 d., publikuotos atitinkamos paantraštės („Šiandien – tarybinės spaudos diena“), minėjimo renginiai. Birželio 1 d. skelbiami įvairūs straipsneliai, vienaip ar kitaip susiję su „Tarpautine vaikų gynimo diena“. Sulaukdavo dėmesio ir mokslo metų pradžia – rugsėjo 1 d. (57). Demonstruotas ir specifinis dėmesys atskirų ūkio šakų darbuotojams, pvz., paminimos su viena ar kita profesija susietos minėtinos dienos (geležinkelininko diena (58), statybininko diena (59) ir t. t.).

Kaip ir ankstesniais sovietiniais laikotarpiais, svarbiais metiniais įvykiais, prieš kuriuos ir kurių dienomis laikraščiai mirgėjo atitinkamais šūkiais, tapdavo rinkimai (60), TSKP CK plenumai (61) ir pan. Labai daug dėmesio šio „brandaus sovietinio“ laikotarpio spaudoje skiriama ir „broliškų“ respublikų dienoms (pvz., Baltarusijos, Ukrainos ir kt.) paminėti. Daug dėmesio buvo skiriama ir Lietuvos „tapimui“ tarybine šalimi (62) bei „įstojimui“ į Tarybų Sąjungą paminėti (63). Su pirmuoju įvykiu buvo siejamos ir organizuojamos respublikinės dainų šventės (64).

Šalies dienraščiuose aptariamų laikotarpių pasirodo ir vietinių, tam tikrose vietovėse organizuotų, švenčių paminėjimų aprašymų. Bene ryškiausias pavyzdys – Žiemos šventės pristatymas: 1985 m. pagrindiniame šalies oficioze skelbiamas reportažas iš Žiemos šventės

(56) Paantraštės „Šiandien – TSRS Konstitucijos diena“ (*Tiesa*, 1965 m. gruodžio 5 d.), „Šiandien – Tarybinės Konstitucijos diena“ (*Tiesa*, gruodžio 5 d.) ir kt.

(57) „Su gera nuotaika – į klases ir auditorijas.“ *Tiesa*, 1970 m. rugsėjo 1 d.; „Pirmajam skambučiui nuaidėjus.“ *Tiesa*, rugsėjo 2 d. ir kt.

(58) „Šiandien – Visasąjunginė geležinkelininko diena.“ *Tiesa*, 1965 m. rugpjūčio 1 d.

(59) „Šiandien – statybininko diena.“ *Tiesa*, 1965 m. rugpjūčio 8 d.

(60) „Partijos ir liaudies vienybė – mūsų rinkimai“, „Visi į rinkimus.“ *Tiesa*, 1985 m. vasario 24 d. ir kt.

(61) Pz., informacija apie Maskvoje, Kremliuje, prasidėjusį TSKP CK plenumą „Gerinti pramonės valdymą, tobulinti planavimą ir stiprinti ekonominių pramonės augimą“ (*Tiesa*, 1965 m. rugsėjo 28 d.); Informacinis pranešimas apie TSKP CK plenumą (*Tiesa*, 1975 m. balandžio 17 d.; *Tiesa*, 1980 m. birželio 24 d. ir kt.).

(62) „Šventė eina per Lietuvą, džiugi Tarybų valdžios atkūrimo trisdešimtmečio šventė.“ *Tiesa*, 1970 m. liepos 19 d.; reportažas iš iškilmingo posėdžio, skirto Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje 35-osioms metinėms „Broliškoje tautų šeimoje – klestėjimo keliu“ (*Tiesa*, 1975 m. liepos 19 d.); „Komunizmo idealams ištikimi.“ *Tiesa*, 1980 m. liepos 13 d.; „Tarybų Lietuva – Lenino keliu.“ *Tiesa*, 1980 m. liepos 20 d.

(63) „Rytoj sukanka trisdešimt metų, kai Tarybų Lietuva buvo priimta į Tarybų Sąjungos sudėtį.“ *Tiesa*, 1970 m. rugpjūčio 2 d.; „Tarybų Sąjungoj šlovingoj: šiandien sukanka 35 metai, kai LTSR priimta į Tarybų Sąjungą.“ *Tiesa*, 1975 m. rugpjūčio 3 d.; „Šiandien sukanka 40 metų, kai Tarybų Lietuva priimta į TSR Sąjungą.“ *Tiesa*, 1980 m. rugpjūčio 3 d. ir kt.

(64) Reportažas iš respublikinės dainų šventės renginių Vilniuje „Himnas darbui, tautų draugystei, tėvynei“ (*Tiesa*, 1975 m. liepos 20 d.); reportažas iš respublikinės dainų šventės renginių Vilniuje „Daina mums padeda gyventi, dirbti, kurti“ (*Tiesa*, 1980 m. liepos 13 d.).

Šalčininkų rajone (65). Šventė visų pirma siejama su džiuginančiais gerais darbo rezultatais, minima, kad jos metu „už gerus sąjunginio socialistinio lenktyniavimo rezultatus, sėkmingą 1984 metų valstybinio ekonominio ir socialinio vystymo plano įvykdymą“ pereinamąją Raudonąją vėliava apdovanotas Šalčininkų rajonas. Teigiama, kad „Toks gyvenimo dėsnis – iš peties paplušėjęs ir šventė smagesnė, poilsio valanda dvigubai mielesnė“. Drauge reportaže cituojamas ir Šalčininkų rajono partijos komiteto sekretorius Česlovas Visockas, kuris pasakoja, kad ši šventė rajone jau yra tapusi tradicinė. Kasmet joje dalyvauja tūkstančiai rajono gyventojų ir svečių. Šventė – lyg savotiškos praėjusių metų darbų palydėtuvės, jos metu pasisemiama jėgų ir įkvėpimo naujam darbymečiui. Šventėje dalyvauja geriausi rajono saviveiklininkai, sportininkai, medžiotojai, žirgų sporto mėgėjai. Rašoma, kad šventė prasidėjo dūdų trenksmu, rogėse atšvilpė senelis šaltis su palyda ir paskelbė Žiemos šventės pradžią. Paskui pagal tradiciją vyko kaukių karnavalas, po jo su žirgais rikiavosi važnyčiotojai, o pasibaigus žirgų lenktynėms į aikštės vidurį išžygiavę plunksnomis skrybėles apkaišę medžiotojai išbandė akies taiklumą, vėliau jų vietą užėmė dvipūdės kilnotojai, lenktynininkai, kurie demonstravo važiavimo meistriškumą. Reportaže taip pat minima, kad rajono visuomeninio maitinimo specialistai pasirūpino kvapnia arbata, gardžiomis dešrelėmis, renginyje grojo smagi muzika, tvyrojo gera nuotaika.

BENDRI DISKURSO BRUOŽAI 1985–1990 M. PR. SPAUDOJE

1985 m. balandžio mėnesį naujuoju TSRS CK generaliniu sekretoriumi tapo Michailas Gorbačiovas. Jis, gelbėdamas žlungančią ekonomiką ir sovietinę imperiją, ėmėsi politinių ir ekonominių reformų, kurios buvo pavadintos pertvarka (rus. *perestroika*) [2, 550]. Politinėje retorikoje atsirado ir paplito „viešumo“ sąvoka [2, 551]. Socialinius santykius ypač paveikė nauji įstatymai, kuriais nuo 1987 m. leista individuali darbinė veikla [2, 551].

Maskvoje prasidėjusios politinės permainos suaktyvino Lietuvos inteligentiją, kurios didžioji dalis priklausė LKP arba buvo su ja susijusios. Remdamiesi Maskvoje skelbiama pertvarkos retorika ir ypač centrinės spaudos publikacijomis, jie nedrąsiai į viešumą pradėjo kelti Lietuvai aktualias problemas [2, 553]. 1987 m. beveik visa spauda ėmė sprūsti iš Lietuvos partinės vadovybės kontrolės [2, 553], pasirodė pirmieji kultūrinio gyvenimo laisvėjimo ženklai [2, 564].

Būtina pažymėti, kad *Tiesa*, būdama oficialiu KP rupu, pasikeitusias nuostatas pradėjo išreikšti vėliau negu tuo metu labiau nei bet kada anksčiau sovietmečiu pradėjusi plisti neoficiali periodika, kiti, kad ir oficialūs, šalies leidiniai. Daug smarkiau metinių švenčių diskursas oficioziniame šalies leidinyje pradėjo kisti 1988 m. pabaigoje ir dar labiau – 1989 metais. Tai susiję su itin pakitusia lietuvių nuostata reikšti savo poziciją, kurią sąlygojo TSRS ir LTSR prasidėję smarkūs politiniai ir ekonominiai pokyčiai, iš esmės KP nebekontroliuojami. Lietuvoje vis drąsiau pradėta reikšti tautos laisvės idėjas, kalbėti apie istorines (ne sovietines) Lietuvai svarbias datas (66), o galiausiai – ir apie tuo metu vykstančius realius politinius įvykius Lietuvoje.

Reikšmingiausias 1987 m. politinis įvykis buvo rugpjūčio 23 d. Vilniuje surengtas Molotovo-Ribentropo pakto metinių minėjimas, į kurį prie A. Mickevičiaus paminklo susirinko Lietuvos disidentai ir juos palaikantys žmonės [2, 554]. 1987 m. pab. – 1988 m. pr. LKP CK ir KGB visomis išgalėmis stengėsi išsaugoti senąją tvarką. Pavyzdžiui, 1987 m.

(65) V. Amarilis. „Šventė darbu smagi.“ *Tiesa*, 1985 m. vasario 12 d.

(66) *Tiesa*, tradicinėms, ne su istoriniais įvykiais susijusioms kalendorinėms šventėms, to meto *Tiesoje* dėmesio beveik neskiriama.

gruodžio 16 d. surengtas pompastiškas sovietų valdžios „įkūrimo“ Lietuvoje (1918 m.) metinių minėjimas, pristatytas *Tiesoje*. Lietuvos sovietinė vyriausybė iš anksto nerimaudama ėmė ruoštis ir 1988 m. vasario 16 d. minėjimui. 1988 m. vasario 11 d. JAV prezidentas R. Reiganas padarė pareiškimą, kuriame priminė Lietuvos nepriklausomybės praradimą ir pasiūlė pažymėti Vasario 16-ąją kaip svarbią visoms tautoms, „siekiančioms laisvės ir nepriklausomybės“ [2, 604–605]. Kaip atsakas į tai Lietuvoje 1988 m. vasario 15 d. buvo inscenuoti visuomenės protesto mitingai Kaune ir Vilniuje prieš užsienio „kurstytojų“ kišimąsi į „Lietuvos vidaus reikalus“ [2, 605]. Na, o vasario 16 d. buvo įvesta vos ne karinė padėtis, budėjo represinių pajėgų atstovai. Vis dėlto vasario 16 d. minėjimo nepavyko visiškai sukontroliuoti, kai kur iškeltos trispalvės, padėta gėlių prie J. Basanavičiaus kapo ir t. t.

1988 m. birželio 3 d. Vilniuje įkurtas Lietuvos persitvarkymo sąjūdis. LPS iniciatyvinė grupė netrukus buvo įkurta Kaune (1988 m. birželio 10 d.), vėliau – ir kitose Lietuvos vietovėse. 1988 m. birželio 24 d. Vilniuje, Katedros aikštėje vykusiame mitinge, skirtame paminėti pirmuosius sovietų trėmimus į Sibirą, buvo viešai iškeltos trispalvės ir sugiedota V. Kudirkos „Tautiška giesmė“ [2, 619]. Sovietų valdžia pamažu įprato šiuos simbolius toleruoti ir netgi pasiryžo juos įteisinti, bet tik kaip tautinius, o ne valstybinius [2, 619]. 1988 m. rugpjūčio 17 d. vakare per televiziją buvo pranešta, kad LTSR valdžia oficialiai pripažįsta trispalvę vėliavą ir „Tautišką giesmę“ [2, 619]. 1988 m. spalio 22–23 d. įvyko Sąjūdžio steigiamasis suvažiavimas [2, 621]. *Tiesa* irgi buvo priversta rašyti apie Sąjūdį (67), pristatomas Sąjūdžio suvažiavimas (68). 1988 m. lapkričio 18 d. LTSR AT sesijos posėdyje buvo priimtas Valstybinės lietuvių kalbos įstatymas, patvirtinta „Tautiška giesmė“ kaip LTSR himnas ir įteisinta trispalvė kaip valstybinė vėliava. 1988 m. spalio 28 d. *Tiesoje* publikuojamas straipsnis „Trakų pilies bokšte – trispalvė“. Vėliau pasirodo ir daugiau straipsnių apie vienoje ar kitoje Lietuvos vietovėje iškeltą trispalvę, apie tai, kad mokyklose vaikai privalomai mokomi „Tautinės giesmės“ ir pan. 1989 m. rugpjūčio 23 d. 12-oje Europos magistralėje buvo surengtas „Baltijos kelias“ [2, 626], apie kurį taip pat jau neišvengiamai rašoma ir to meto *Tiesoje*. Galiausiai, 1990 m. kovo 13 d. *Tiesoje* publikuojamas istorinis kovo 11 d. priimtas „Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos AKTAS DĖL LIETUVOS NEPRIKLAUSOMOS VALSTYBĖS ATSTATYMO“.

KONKREČIŲ METINIŲ ŠVENČIŲ VAIZDAVIMAS 1985–1990 M. PR. SPAUDOJE

Kalendoriniai metai, kaip ir anksčiau, prasidėdavo sausio 1 d. Naujųjų metų pažymėjimu. Naujųjų metų paminėjimas spaudoje buvo primenamas dar sausio pirmos dienos išvakarėse: tos dienos straipsniuose dažniausiai trumpai buvo aptariami praėję metai (69). Naujųjų metų dieną, kaip jau buvo tapę įprasta, publikuoti TSRS KP CK, TSRS AT prezidiumo ir TSRS Ministrų Tarybos naujametiniai kreipimaisi į tarybinę liaudį, atitinkami LTSR kreipimaisi, skirti darbo žmonėms (70). M. Gorbačiovo laikais prasidėjo ir jo vardu pasirašytų naujametinių kreipimųsi į tarybinę liaudį publikavimas (71). Spausdinti ir nedideli straipsneliai,

(67) „Sąjūdis: tikslai ir keliai.“ *Tiesa*, 1988 m. spalio 16 d.

(68) „Sutelkti jėgas už viešumą, demokratiją, suverenitetą. Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio steigiamasis suvažiavimas.“ *Tiesa*, 1988 m. spalio 23 d.

(69) „Palydime 1985-uosius.“ *Tiesa*, 1985 m. gruodžio 31 d.; „1988-uosius palydint.“ *Tiesa*, 1988 m. gruodžio 31 d.

(70) *Tiesa*, 1985 m. sausio 1 d.; 1988 m. sausio 1 d.; 1990 m. sausio 3 d. ir kt.

(71) „TSKP CK generalinio sekretoriaus, TSRS AT Prezidiumo pirmininko M. Gorbačiovo „NAUJAMETINIS KREIPIMASIS Į TARYBINĘ LIAUDĮ.“ *Tiesa*, 1988 m. sausio 1 d.; 1989 m. sausio 1 d.

kuriuose informuota, jog su Naujaisiais metais tarybinius žmones sveikina „draugiškų šalių“ atstovai (72). Pasirodo ir šiek tiek žaismingesnių informacinių straipsnelių naujametinė tematika (73). Po kelių dienų kartais publikuoti straipsniai, kuriuose aptariama naujų metų pradžia (74).

Tarybinės armijos diena šiuo laikotarpiu paminima trumpai ir gana blankiai. Pasirodo proginiai TSKP CK, TSRS AT ir TSRS MT sveikinimai, TSRS gynybos ministro įsakymai ir pan. (75), 1989 m. – tik atitinkami straipsneliai, diena ryškiau neišskiriama (76).

Aptariamam laikotarpiu spaudoje kasmet išskirtinai pažymima kovo 8-oji. Tą dieną publikuojamas šūkis – „KOVO 8-OJI – TARPTAUTINĖ MOTERS DIENA“ ir (arba) antraštinis sveikinimas „Su švente, brangiosios draugės!“ (77). Po antrašte „Gražiausios gėlės, švelniausi žodžiai Jums, mielosios bičiulės“ (78) (ar panašiai) skelbiami įvairūs straipsneliai apie vieną ar kitą pasižymėjusias moteris.

1988 m. iškeliama idėja, kad reikia atgaivinti motinos dieną – balandžio mėn. gale pasirodo tokį poreikį pagrindžianti publikacija (79), o 1989 m. jau rašoma ne tik apie tarptautinę moters dieną – kovo 8 d., bet prisimenama ir tarpukario Lietuvos tradicija pirmą gegužės sekmadienį laikyti motinos diena (80).

Aptariamam laikotarpiu, kaip ir anksčiau, tebeorganizuojamos lenininės talkos (81) ir pažymimos V. Lenino gimimo metinės (82).

Toliau tęsiama tradicija iš kitų metinių dienų išskirti gegužės 1-ąją. Šventei skirti šūkliai kasmet publikuojami balandžio mėn. viduryje, tačiau jų mažiau ir jie nebeužima viso pirmo *Tiesos* dienraščio puslapio. Tradiciškai gegužės 1 d. dienraštyje publikuojamas šūkis „Su Gegužės Pirmąja, draugai!“ (83), pagrindinis straipsnis „Darbo, taikos, solidarumo šventė“ (84), progai pritaikyti stilizuoti piešiniai. Šventė siejama su pavasariu, įvardijama kaip labai linksma, džiaugsminga (85). Kitą dieną po gegužės 1 d. publikuojami straipsniai apie

(72) „Nuoširdūs sveikinimai“, „Nuoširdūs draugų sveikinimai.“ *Tiesa*, 1988 m. sausio 1 d.

(73) „Naujametis kaleidoskopas.“ *Tiesa*, 1988 m. sausio 1 d.

(74) „Pirmosios 1988-tųjų metų dienos.“ *Tiesa*, 1988 m. sausio 3 d.; „Kaip pradėjome 1989-uosius.“ *Tiesa*, sausio 3 d.; „1990-ieji ekonomikos pertvarkos metai. Kaip juos pradėjome.“ *Tiesa*, 1990 m. sausio 3 d. ir kt. Daugiausia dėmesio čia skiriama ekonominei pažangai, gerbūviui aprašyti.

(75) *Tiesa*, 1988 m. vasario 23 d.

(76) „Šiandien – Tarybinės Armijos ir karinio jūrų laivyno diena.“ *Tiesa*, 1989 m. vasario 23 d.

(77) *Tiesa*, 1988 m. kovo 8 d.

(78) *Tiesa*, 1989 m. kovo 8 d.

(79) „Kaip švęsime motinos dieną.“ *Tiesa*, 1988 m. balandžio 24 d. Rašoma, kad „kasmet gegužės pirmąjį sekmadienį švęsime Motinos dieną. Ši prasminga tradicija atgaivinama pagerbti motinas, išreikšti joms tauriausius mūsų jausmus.“

(80) „Šiandien ir kasdien: mama, mamyte, vienintelė...“, M. Kudaruskaitės eilėraštis „Motinos sekmadieniai“. *Tiesa*, 1989 m. gegužės 7 d.

(81) „Visi į komunistinę talką.“ *Tiesa*, 1988 m. balandžio 16 d.; „Šeštadienio talkoje – visa respublika“ (čia rašoma, kad pavasariškai, pakiliai nusiteikę žmonės sutiko komunistinę šeštadieninę talką, skirtą V. Lenino gimimo 118-osioms metinėms“) (*Tiesa*, 1988 m. balandžio 19 d.).

(82) „Šiandien sukanka 118 metų, kai gimė Vladimiras Leninas. Lenino idėjų šviesa.“ *Tiesa*, 1988 m. balandžio 22 d.

(83) *Tiesa*, 1985 m. gegužės 1 d.

(84) *Tiesa*, 1985 m. gegužės 1 d.

(85) „Taika. Darbas. Kūryba.“ *Tiesa*, 1988 m. gegužės 1 d. Rašoma, kad „atkeliavo graži šventė – Gegužės 1-oji. Pavasaris papuošė gamtą, o žmonės savo miestus ir kaimus skaisčiai raudonomis vėliavomis.“

buvusius šventei skirtus renginius – darbo žmonių demonstracijas, švenčių proga aukštųjų partijos pareigūnų sakyta kalbas Maskvoje ir Vilniuje, pvz., straipsniai „Gegužės pirmosios žvaigždės, pergalių žvaigždės“, „Su pergalėmis ir taikaus darbo vėliava“ (86), „Solidarumo, taikos ir darbo šventė. Darbo žmonių demonstracija Maskvoje“, „Darbo žmonių demonstracija Vilniuje“ (87), „Gegužės pirmoji Tarybų Lietuvoje“ (88). Nepamirštama pabrėžti ir tariamo šventės visuotinumą, internacionalumą (89).

Išskirtinis dėmesys tebeskiriamas ir gegužės 9-ajai. Tęsiama naujai pradėta tradicija organizuoti komunistines talkas ne tik prieš V. Lenino gimtadienius, bet ir prieš pergalės dieną (90). Gegužės 9 d. laikraščio numeriuose skelbiama informacija apie iškilmingą tai progai skirtą susirinkimą, vykusį Kremliaus suvažiavimų rūmuose Maskvoje (91), susirinkimo metu skaitytą M. Gorbačiovo pranešimą (92), vainikų prie Lenino mauzoliejaus ir ant nežinomo kareivio kapo padėjimą (93) ir pan. Kitą dieną toliau publikuojami atitinkami straipsniai apie dienos paminėjimui skirtus renginius Maskvoje ir Vilniuje (94), sveikinami karo veteranai (95). Dėmesys šiai dienai sumažėja 1988 m.: gegužės 9 d. dienraščio pirmame puslapyje spausdinamas tik specialus straipsnis „Nemarus liaudies žygdarbis“ (96).

Itin svarbia sovietine švente lieka ir Spalio revoliucijos Rusijoje minėjimai. Šiai progai skirti lozungai publikuojami dar spalio mėn. viduryje (97), ateinančiai datai dedikuojami visi darbai (98). Šventei skirti straipsniai pasirodydavo jos išvakarėse (99). Šventinėmis dienomis publikuoti šventei adaptuoti šūkiai (100), straipsniai, kuriuose dažniausiai pristatyti metinėms rengti iškilmingi minėjimai Kremliuje, minėjimų metu skaityti pranešimai, vykę kariniai paradai ir darbo žmonių demonstracijos Maskvoje ir Vilniuje (101). 1989 m. šios dienos proga įprasti sovietiniai lozungai nebe publikuojami. Tiesa, negalima sakyti, kad dėmesio šiai datai nebeskirama. Skelbiama laivo „Auroros“ nuotrauka, straipsniai „Leningradas – revoliucijos lopšys“ (102), „Spalio kursas – mūsų istoriškai pasirinktas

(86) *Tiesa*, 1985 m. gegužės 2 d.

(87) *Tiesa*, 1988 m. gegužės 2 d.

(88) *Tiesa*, 1988 m. gegužės 3 d., p. 2.

(89) Pvz., skiltyje „Įvykiai pasaulyje“ pateikiami straipsneliai tema „Planeta sutinka Gegužės pirmąją“ (*Tiesa*, 1988 m. gegužės 1 d., p. 3).

(90) „Šiandien – visi į komunistinę talką, skirtą pergalės dienai!“ *Tiesa*, 1985 m. gegužės 4 d.

(91) „Didžiosios pergalės neblėstanti šviesa.“ *Tiesa*, 1985 m. gegužės 9 d.

(92) „Nemirtingas tarybinės liaudies žygdarbis.“ *Tiesa*, 1985 m. gegužės 9 d.

(93) *Tiesa*, 1985 m. gegužės 9 d.

(94) Straipsniai apie vykusius renginius, jų metu sakyta kalbas, karinį paradą, gėlių prie Lenino paminko dėjimą su antrašte „Taiką apgynėme – taiką apginsime“ (*Tiesa*, 1985 m. gegužės 10 d.), „Pagerbtas karių atminimas“ (*Tiesa*, 1989 m. gegužės 11 d.) ir kt.

(95) „Ilgiausių metų jums, karo veteranai!“ *Tiesa*, 1989 m. gegužės 9 d.

(96) *Tiesa*, 1988 m. gegužės 5 d.

(97) *Tiesa*, 1985 m. spalio 13 d.; *Tiesa*, 1988 m. spalio 25 d.

(98) „Darbo dovanos Didžiajam Spaliui.“ *Tiesa*, 1985 m. spalio 22 d.

(99) Pvz., pagrindinis straipsnis „Didžiojo Spalio idėjų šviesa“ (*Tiesa*, 1985 m. lapkričio 6 d.) ir kt.

(100) „Su Revoliucijos švente, brangūs draugai!“ *Tiesa*, 1985 m. lapkričio 7 d.

(101) „Iškilmingas posėdis Kremliuje“, „Su Spalio vėliava – į naujus socializmo tobulinimo laimėjimus.“ *Tiesa*, 1985 m. lapkričio 7 d.; „Tvirtai Spalio žingsniai.“ *Tiesa*, 1985 m. lapkričio 8 d.; „Spalis ir Lietuva.“ *Tiesa*, 1988 m. lapkričio 7 d.; „Mūsų žengimas nesulaikomas. Karinis paradas ir darbo žmonių demonstracija Raudonojoje aikštėje.“ *Tiesa*, 1988 m. lapkričio 8 d. ir pan.

(102) *Tiesa*, 1989 m. lapkričio 7 d.

kelias“ (103), reportažai apie šiai dienai paminėti skirtus renginius Maskvoje, mitingą ir karinį paradą Vilniuje (104).

Kasmet, kaip ir anksčiau, išskiriama spaudos diena – gegužės 5 d., paantrašėse rašoma „Šiandien – spaudos diena“ (105), laikraščių numeriuose aptariamai šiai dienai skirti renginiai („Sostinės gatvėse sumirgėjo spaudos šventės spalvos. Rytą Gedimino aikštėje prie spaudos kioskų būriavosi žmonės, pirko naujus centrinius, respublikinius, miestų ir rajonų laikraščius, žurnalus. Juose – nemaža opių problemų, operatyvios informacijos <...> Savo nuomone su spaudos darbuotojais galėjo pasidalyti kiekvienas <...>. Pagal tradiciją V. Kutuzovo aikštėje (106) dvyliką valandą suskambo fanfaros, skelbdamos spaudos šventės atidarymą. Aikštė pilnut pilnutėlė vilniečių ir jų svečių. Į atidarymą atvyko draugai R. Songaila, V. Astrauskas, L. Maksimovas <...>“) (107).

Kaip ir anksčiau, ne menkesnis išskirtinis dėmesys spaudoje buvo teikiamas ir specifiniams partiniams metiniams įvykiams, pvz., TSRS AT sesijoms (108), TSRS liaudies deputatų rinkimams (109), TSKP plenumams (110), TSKP sąjunginėms konferencijoms (111) ir kt. Daug dėmesio to meto spaudoje tebeskiriama tariamam savanoriškam Lietuvos tapimui „tarybine respublika“ ir „įstojimui“ į Tarybų Sąjungą (112). Įprasta tradicija šiomis progomis rengti iškilmingą posėdį Vilniuje, LKP ir LTSR vyriausybės vadovams dėti gėles prie V. Lenino paminklo, greta kurio – ir tautiniais drabužiais pasipuošusios merginos laiko gėlių vainikus. Šia „Tarybų Lietuvos“ metinių proga ir toliau vyko suderinti ir progai skiriami respublikinės dainų šventės renginiai (113).

Jau minėta, kad 1989 m. labai smarkiai pasikeičia metinių švenčių pobūdis. Itin daug dėmesio skiriama lietuvių kalbai, kultūrai, Lietuvos istorijai nusipelnusiems asmenims, daug rašoma apie norimą Lietuvos Respublikos (kad ir dalinį) savarankiškumą. Išskirtinio (tačiau kitokio negu iki 1989 m.) dėmesio sulaukia TSRS liaudies deputatų suvažiavimo pristatymas (114).

Labai ryškus ir akivaizdus švenčių diskurso pokytis matomas *Tiesoje*: 1989 m. pirmą kartą vasario 16 d. numeryje publikuojamas šūkis „Šiandien tautinė šventė, Lietuvos

(103) *Tiesa*, 1989 m. lapkričio 8 d.

(104) „Gyvas revoliucijos aidas“, „Šventinis priėmimas Maskvoje“ ir kt. *Tiesa*, 1989 m. lapkričio 8 d.

(105) *Tiesa*, 1985 m. gegužės 5 d., 1988 m. gegužės 5 d. ir kt.

(106) Dabar – S. Daukanto aikštė.

(107) *Tiesa*, 1988 m. gegužės 5 d.

(108) „Taikos ir kūrimo keliu.“ *Tiesa*, 1985 m. liepos 3 d.; „Informacinis pranešimas apie vienuolikto šaukimo LTSR AT sesiją.“ *Tiesa*, 1989 m. gegužės 19 d. ir kt.; „Vienuolikto šaukimo TSRS Aukščiausios Tarybos neeilinė dvyliktoji sesija.“ *Tiesa*, 1988 m. lapkričio 30 d.

(109) „Šiandien – TSRS liaudies deputatų rinkimai.“ *Tiesa*, 1989 m. kovo 26 d.

(110) *Tiesa*, 1988 m. vasario 19 d.

(111) „Informacinis pranešimas apie TSKP XIX sąjunginę konferenciją.“ *Tiesa*, 1988 m. birželio 29 d.

(112) Pvz., straipsniai: „Tarybų Lietuva – darbo ir pergalių keliu“ (*Tiesa*, 1985 m. liepos 20 d.); „Tarybų Lietuva – tarp lygių lygi ir laisva“ (*Tiesa*, 1988 m. liepos 21 d.); „Šiandien sukanka 48 metai, kai Lietuvoje atkurta tarybų valdžia“ (*Tiesa*, 1988 m. liepos 21 d.), „Šiandien sukanka 45 metai, kai Tarybų Lietuva priimta į TSR Sąjungą“, straipsniai su antrašte „Brolišku Tarybinių tautų šeimoje“; „Mūsų tautos kelias“ (*Tiesa*, 1988 m. rugpjūčio 3 d.).

(113) Žr. reportažą iš dainų šventės eitynių Vingio parke Vilniuje – „Dainuojam darbą, taiką, laimę“ (*Tiesa*, 1985 m. liepos 21 d., p. 4), straipsniai „Tau, Tėvyne, mūsų darbo ir kūrybos žiedai“ (*Tiesa*, 1985 m. liepos 23 d., p. 2).

(114) *Tiesa*, 1989 m. gegužės 21–birželio 13 d.

valstybės atkūrimo diena“, progai skirtas ir pagrindinis laikraščio straipsnis „Prisimename, mąstome, keičiamės“, R. Kašausko straipsnis „Šešiolikta vasario“, informacinis straipsnis apie vasario 16-ajai skirtas parodas „Brangios tautos relikvijos“, informacinis straipsnis „Iškilmės prasideda Kaune“, kuriame aprašoma, kad Laisvės alėjoje, K. Donelaičio gatvėje suplevėsavo vėliavėlės su Gedimino stulpais ir Vyčio ženklu, nuimti pastoliai nuo Laisvės paminklo, vainikais pasipuošę pastatų fasadai; rašoma, kad vasario 15 d. popietę gausiai prie senosios Kauno pilies susirinkę miesto gyventojai sutiko į Lietuvos valstybės atkūrimo šventės renginius atvykusius Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo narius, šventės svečius. Toliau rašoma, kad vėliau renginiai persikėlė į Aukštųjų Šančių kapines, o 18 val. šventinis renginys tęsėsi Kauno muzikiniame teatre (115). Apie Lietuvos valstybės atkūrimo dienos paminėjimui skirtus renginius rašyta ir kitą dieną – vasario 17 d. O dar 1988 m. vasario 16 d. buvo raportuojama apie komunistų organizuotą mitingą Gedimino aikštėje: Vilniuje „Tarybų Lietuvos sostinės gyventojai smerkia JAV prezidento ir kongresmenų veiksmus“ (116). 1990 m. vasario 16 d. proga publikuojami straipsniai su antrašte „Vardan tos Lietuvos vienybė težydi!“ (117), pateikiama informacija apie šventei skirtą iškilmingą posėdį Vilniuje. Apie šventei skirtus renginius rašoma ir vėlesniuose laikraščio numeriuose (118).

1989 m. atkreipiamas dėmesys ir į skaudžią Lietuvos istorijos dieną – birželio 14-ąją. Tą dieną šiai datai pažymėti publikuojami straipsniai „Gedulo ir vilties, tautos aukų diena“ (119), kitame numeryje rašoma apie tą dieną vykusius renginius (120). 1989 metų dienraštyje nepamirštama ir 1939 m. rugpjūčio 23 d.: straipsnyje „1939 – Rugpjūčio 23-oji – 1989“ rašoma apie šiai progai skirtą mitingą Vilniaus kalnų parke. Tą dieną 16 val. žmonės išsirikiavo į Baltijos kelią – apie tai skelbiama rugpjūčio 24 d. ir 25 d. laikraščio numeriuose (121).

Retkarčiais aprašomos ir atskirose Lietuvos vietovėse organizuotos šventės, vienaip ar kitaip (kad ir netiesiogiai) susijusios su tradicine lietuvių kultūra, pvz., audėjų diena Panevėžyje (122), paminimos įvairių pramonės sričių ir kt. atstovų dienos (123). 1988 m. rašoma ir apie tradicinę kalendorinę lietuvių šventę – Vėlines: „nedarbo diena Vėlinių proga – mūsų gyvenimo naujovė, atėjusi kartu su persitvarkymu, atliepanti įvairių Lietuvos visuomenės sluoksnių lūkesčiams. Tai turi padėti įtvirtinti naujo tautos dvasingumo želmenis, sudaryti jiems sąlygas giliai suleisti šaknis <...>“. Rašoma, kad „Mirusiųjų minėjimo diena – sena lietuvių liaudies tradicija, kurios ištakos siekia dar pagonybės laikus. <...> Kaip ir ne viena kita mūsų kalendoriuose dar nežymima lietuvių tautai brangi ar atmintina diena,

(115) *Tiesa*, 1989 m. vasario 16 d.

(116) *Tiesa*, 1988 m. vasario 16 d.

(117) *Tiesa*, 1990 m. vasario 16 d.

(118) „Būkime verti laisvės. Visa respublika iškilmingai šventė Vasario 16-ąją.“ *Tiesa*, 1990 m. vasario 18 d.

(119) *Tiesa*, 1989 m. birželio 14 d.

(120) *Tiesa*, 1989 m. birželio 15 d.

(121) „Gyvasis Baltijos kelias.“ *Tiesa*, 1989 m. rugpjūčio 24 d.; „Duok ranką, broli, duok ranką, sese.“ *Tiesa*, rugpjūčio 25 d.

(122) Straipsnis apie Panevėžyje vykusią audėjų dieną „Tu išausk man, mama, kelią...“ (*Tiesa*, 1988 m. balandžio 20 d.). Čia rašoma, kad tokia diena Panevėžyje organizuojama jau ketvirtą kartą ir vyksta kas penkeri metai. Šventėje savo sugebėjimus demonstruoja ne tik audėjos, koncertuoja ir folkloro ansambliai, šeimų kapelos.

(123) „Šiandien – mašinų gamintojų diena.“ *Tiesa*, 1988 m. rugsėjo 25 d.

Vėlinės pripažinimą susigrąžino labai sunkiai. Išorinės ramybės saugotojus baugino didesni valdžios iš anksto nesankcionuoti žmonių susibūrimai. Kai kam atrodė, kad pačius socializmo pagrindus padegti grasina kuklios tradicinės Vėlinių žvakės <...> Kai kam labai ausį režė Vėlinių vakarą <...> prasiveržusi „Tautiška giesmė“ arba „Lietuva brangi“¹⁴ (124).

IŠVADOS

1964–1990 m. oficialiame LTSR KP dienraštyje *Tiesa* vienareikšmiškai atsispindėjo vienintelės sovietinio laikotarpio partijos – TSRS KP – propagandinė pozicija. Šiuo laikotarpiu, kaip ir ankstesniu sovietiniu periodu, *Tiesoje* buvo pateikiamas ideologinis ir propagandinis dar Stalino epochoje įvestų sovietinių metinių švenčių modelis, papildytas „Tarybų Lietuvos“ žmogui „aktualiomis“ sovietinėmis datomis, kuriomis stengtasi pateisinti sovietinę okupaciją Lietuvoje. Jo pagrindą sudarė dvi metinės šventės – Gegužės 1-oji bei Spalio socialistinės revoliucijos Rusijoje metinių minėjimai. Nors bendras spaudoje atsispindėjęs diskursas kito priklausomai nuo KP ideologų pasirinktų strategijų, kaip įtvirtinti, palaikyti ir plėsti sovietinį režimą, kaitos, tačiau pagrindinių švenčių šventimo modelis kito nedaug. Didesnė reikšmė nei anksčiau teikiama Lenino gimtadienių metinėms (balandžio 22 d.) ir su jomis susijusiomis lenininėms talkoms pažymėti, taip pat Pergalės dienai – gegužės 9-ajai. Kovo 8-oji, darbininkų diena, palaipsniui tampa „tarptautine moters diena“. Apie tradicines lietuvių šventes iki pat 1988 m. nebuvo rašoma. Būtent tada *Tiesoje* dėl besikeičiančios ekonominės politinės situacijos, prasidėjusio Sovietų Sąjungos žlugimo, komunistų partijos įtakos mažėjimo smarkiai pasikeičia bendras diskursas, o drauge ir pristatomų švenčių pobūdis. Pradedama kalbėti apie lietuvių tautai svarbias istorines datas, palaipsniui prisimenamos ir tradicinės kalendorinės šventės.

Santrumpos

KGB – Комитет Государственной Безопасности (Valstybinis saugumo komitetas)

KP – Komunistų Partija

LKP – Lietuvos Komunistų Partija

LKP CK – Lietuvos Komunistų Partijos Centro Komitetas

LTSR – Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika

LTSR AT – Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausioji Taryba

LTSR KP – Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Komunistų Partija

TSKP CK – Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Centro Komitetas

TSRS – Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga

TSRS AT – Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Aukščiausioji Taryba

TSRS KP – Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Komunistų Partija

Gauta 2014 01 13

Priimta 2014 04 24

Šaltiniai ir literatūra

[1] *Tiesa*, 1964–1990 m.

[2] *Lietuva 1940–1990: Okupuotos Lietuvos istorija*. Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2007.

(124) „Vėlinės.“ *Tiesa*, 1988 m. lapkričio 2 d.

DALIA SENVAITYTĖ

Discourse of annual festivals in Lithuanian periodicals during Soviet times. Part II. 1964–1990

Summary

Every historical period is reflected in public discourse and likewise gradually forms and firms certain public opinion re phenomena that are represented.

The article deals with the issue concerning the public discourse of annual festivals and memorial days presented in the media of Soviet Lithuania. The study of the daily newspaper *Tiesa* that was the official paper of the Communist Party of Lithuania and the Supreme Soviet of the Lithuanian SSR is taken as a typical example.

The article consists of two correlated parts. In the first part the appropriate discourse during the Stalinism and the Khrushchev era was discussed (the article was published in 2013). This part of the research presents the character of respective discourse during the periods of the so-called Soviet stagnation (1964–1985) and “Perestroika” (1985 – the beginning of 1990’s).

Sure, all public discourse concerning real lifestyle during the Soviet period was a huge propaganda and highly differed from real life. This inadequacy of public discourse to reality covered various aspects of life including celebration of annual holidays. People in the late Soviet society were fairly accustomed to inadequacy of private and public life and usually understood its nonsense. Some of festivals were presented and observed in public, others (more traditional ones) were widely celebrated in the private sphere. On the other hand, it is impossible to completely deny the fact that festivals re soviet propaganda even recognizing their ideological content were already a natural and integral part of social lifestyle of those times.

The main structure of the Soviet ritual year during the period remained similar to the previous Soviet times. The year was structured by the two major Soviet holidays – the May Day and the annual commemoration of the Great October Socialist Revolution. Each Soviet holiday was an occasion to publish a wide range of texts glorifying the Soviet system, the Soviet leaders, the Communist Party, and the like. Other festivals changed slightly. More attention became given to commemorate Leninas’ birthday (April 22), to describe compulsory working bees correlated with this day as well as to remind the Victory Day (May 9). The interpretation of the Women’s day (March 8) assumed a slightly different meaning: the explanation of the day as a “workwomen’s day” converted to its interpretation as “International Women’s Day”.

In 1988’s relating to huge political economical changes in the Soviet Union, re the beginning of its collapse, the loss of impact of Communists and the huge revival of Lithuanians national striving, public discourse in general and re annual festivals in particular highly transformed. Public memory was refreshed with the actually important dates of Lithuanian history. Gradually traditional calendar holidays were remembered too.

Key words: Soviet times, calendar holidays, media of Soviet Lithuania, *Tiesa*, discourse of holidays